

удосконаленні українського законодавства. В цьому нам допоможе закордонний досвід та особливо країн Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. Дата оновлення: 26.05.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 12.06.2022).
2. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. № 3773-VI. Дата оновлення: 14.08.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/conv#Text> (дата звернення: 12.06.2022).
3. Клочкова К. О., Лютіков П. С. Особливості адміністративної відповідальності іноземних громадян та осіб без громадянства. URL : http://www.rusnauka.com/43_DWS_2015/Pravo/2_203097.doc.htm (дата звернення: 12.06.2022).
4. Павлович-Сенета Я. П. Основні напрями вдосконалення адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства в Україні: сучасний стан та досвід зарубіжних країн. *Науковий вісник*. 2016. № 1. С. 206-216.
5. Гаврилова І. О. Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 5(2). С. 99-102.

Присяжний В. В., здобувач вищої освіти 2 курсу, ЦГЮ-201

Науковий керівник – **Чічкань М. В.**, к.ю.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ВИНИ ДЕРЖАВИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України все більшої актуальності набуває необхідність дослідження окремих аспектів міжнародно-правової відповідальності держави. У цьому контексті багато фактів вказують на значущість поняття «вина» як елемента складу міжнародного правопорушення в науці міжнародного права. Більшість юристів-міжнародників поділяють думку про те, що категорія «вина» має значення при встановленні міжнародно-правової відповідальності, водночас досі відсутня єдина точка зору щодо місця вини держави в міжнародному праві. З цього приводу можна навести думку Д. Анцилотті (D. Anzilotti) який писав: «загалом відносно теорії вини та окремих аспектів її застосування в міжнародному праві здавна існували й продовжують існувати суперечки. У той час як одні автори підтримують теорію вини, надаючи їй тлумачення, що істотно відрізняється від того, яке дається у внутрішньодержавному праві (Гатчек), інші без вагань заперечують цю теорію (Діена). Деякі ж автори допускають поняття вини тільки для визначення тих або інших категорій неправомірних дій, зокрема щодо так званих «деліктів недогляду» взагалі (Штруп) або щодо деяких з них спеціально (Шоен). Нарешті, деякі автори визнають, що поняття вини необхідно для визначення деяких наслідків, наприклад, зобов'язання відшкодування шкоди, тоді як у цьому понятті нема потреби при простому задоволенні (Трипель), або ж вважають, що воно необхідне при задоволенні, але не при відшкодуванні шкоди, понесеної патримоніальним майном (Іесс)» [1, с. 415].

Дослідження проблеми вини в міжнародному праві можна знайти в працях як закордонних (Д. Анцилотті, А. Гаттіні, І. Лукашук і т.д.) так і вітчизняних вчених (К. Важна, С. Андрейченко, В. Василенко та ін.).

У даній роботі аналізуються думки вчених, щодо значення вини держави в міжнародному праві. Так С. С. Андрейченко зазначає: «В сучасній науці міжнародного права існує поділ теорій про значення вини на класичні та некласичні. До перших можна віднести теорії суб'єктивної (теорія вини) та об'єктивної відповідальності. Серед некласичних теорій виділяють еkleктичний підхід до розуміння вини та теорію *due diligence* (теорія «належної обачності»)» [2, с. 7]. Вважаємо за доцільне розглянути дані теорії.

Концепція суб'єктивної відповідальності передбачає, що вина держави є обов'язковою умовою виникнення міжнародно-правової відповідальності. Тобто не може бути встановлено відповідальність держави за міжнародно-протиправне діяння поки не буде доведено наявність вини держави. Вина держави встановлюється шляхом доведення вини (умислу чи необережності) державних органів, посадових осіб, органів і осіб, що діяли від імені держави чи під керівництвом держави [3, с. 160]. При цьому український юрист-міжнародник В. А. Василенко зазначає, що процедура встановлення вини держави-правопорушниці значно відрізняється від порядку присвоєння вини суб'єктам національного права держави [4, с. 93-94]. Прихильники даної теорії стверджують про існування волі держави. Можна з цим погодитись оскільки держава виконує свої функції через уповноважених посадових осіб та органів які мають свою індивідуальну волю та виконують покладені на них обов'язки. Ця позиція переосмислює вину в кримінальному праві та порушує питання атрибуції (може бути присвоєння чи приписування) державі поведінки державних або недержавних осіб та утворень.

Відповідно до теорії об'єктивної відповідальності за міжнародні правопорушення, доведення вини держави не є необхідним, тому що при порушенні державою свого міжнародно-правового зобов'язання наявність вини презюмується [5, с. 188]. Тобто прихильники цієї теорії стверджують про відповідальність держави незалежно від її волі та ставлення до наслідків правопорушення. С. С. Андрейченко вказує, що на думку прихильників об'єктивної теорії її застосування зумовлюється природою міжнародного права і необхідністю підвищення рівня міжнародної законності. Крім того, державі можна атрибуувати тільки поведінку органу, яка здійснюється відповідно до національного законодавства; в межах внутрішніх правових систем держав відсутнє єдине поняття вини; існує надзвичайна складність доведення наміру діяти протиправно, якщо діяння вчиняється великою кількістю різних органів, що створює можливість ухилення від міжнародної відповідальності внаслідок процесуальних труднощів доведення вини у формі умисли чи необережності з боку держави-позивача [6, с. 171].

До початку XXI ст. точилися спори між прихильниками обох теорій. При цьому як зазначає С. С. Андрейченко Комісія міжнародного права ООН (далі - КМП ООН) не включила елемент вини держави в проєкт статей про відповідальність держав ані 1980 р., ані 1996 р., ані 2001 р., уникнувши тим самим складнощів щодо розв'язання питання про презумпцію вини або невинності держави і проблеми доведення вини [7, с. 107]. При цьому КМП ООН підійшла до проблеми вини нейтральним способом, а саме те, що вина в рамках міжнародної відповідальності держав є питанням для тлумачення та застосування первинних (безпосередньо регулюють поведінку суб'єктів) норм, що порушуються в конкретному випадку, а не вторинних (визначають наслідки невиконання зобов'язань, що встановлені первинними нормами) норм, що визначають загальні особливості елементи та умови відповідальності країн за протиправні дії [8, с. 132]. Цей підхід називається еkleктичним. Він тримає баланс між концепціями суб'єктивної та об'єктивної відповідальності. Хоча він зазнавав багато критики, однак міжнародні суди не хотіли брати на себе тягар остаточного вибору концепції.

Існує також теорія *due diligence* (належної обачності), яка передбачає те, що у разі скоєння протиправних дій вина не враховується (презюмується), а під час скоєння протиправної бездіяльності вина береться до уваги. Тобто держава при протиправній бездіяльності не проявила належної обачності задля усунення небезпеки суспільним інтересам, хоча могла це зробити відповідно до своїх обов'язків. Однак при цьому саме поняття «вина» ототожнюють лише з необережністю, що значно звужує це поняття [9, с. 152].

Отже, проблема вини держави як умова виникнення міжнародно-правової відповідальності в сучасних умовах потребує подальшого дослідження. Серед вчених-міжнародників не має єдиного підходу до розуміння місця вини держави, а існує декілька концепцій. Вважаємо, що подальші дослідження мають бути у першу чергу тісно пов'язані з практикою міжнародних судів, які не повинні по різному тлумачити норми

міжнародного права. На нашу думку, оптимальним є використання еkleктичного підходу КМП ООН до проблеми вини держави (питання міжнародної відповідальності держави залежить від тлумачення первинних, а не вторинних норм), який становить основу для майбутнього розвитку інституту міжнародної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Анцилотти Д. Курс международного права : введение – общая часть; пер. з итал. А. Л. Сакетти, Э. М. Фабриков. Москва : Иностран. лит., 1961. Т. 1. 447 с.
2. Андрейченко С. С. Міжнародно-правова концепція атрибуції поведінки держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Одеса, 2016. 40 с.
3. Важна К. А. Концепція суб'єктивної та концепція об'єктивної міжнародно-правової відповідальності держави. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2018. № 1. С. 150-163.
4. Василенко В. А. Ответственность государства за международные правонарушения. Київ : Вища шк., 1976. 267 с.
5. Важна К. А. Концепція кримінальної відповідальності держави: можливість реалізації в сучасному міжнародному праві: монографія. Київ: Вид-во Ліра-К, 2017. 292 с.
6. Андрейченко С. С. Класичні теорії вини держави у міжнародному праві. *Правова держава*. 2017. № 26. С. 168 – 174.
7. Андрейченко С. С. Концепція атрибуції поведінки держави в міжнародному праві: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 587 с.
8. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М.В. Буроменського : монографія. авт. кол.; за ред. В. М. Репецького та В. В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. 564 с.
9. Андрейченко С. С. Категория «вина» в международном праве. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. № 71. С. 149 – 154.

Присяжний В. В., здобувач вищої освіти гр. ЦГЮ-201

Науковий керівник: **Коломієць Н. В.**, д. ю. н., професор

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Майже три місяці тому до Кримінального кодексу України (далі – КК) були внесені зміни, де встановили кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність. В умовах війни України проти росії це правильний крок з боку нашої держави. Як стверджує заступниця Міністра юстиції України В. Коломієць щодо внесення цих змін: «Цілковито відповідають воєнним реаліям, оскільки на територіях, які на сьогоднішній момент вже звільнені, зафіксований не один випадок, коли люди починають очолювати якісь квазіоргани міської окупаційної влади або співпрацюють з ними. Відомо, що дехто «здавав» окупантам чинних, легітимних, законних представників органів державної влади та місцевого самоврядування» [1].

Однак, деякі юристи та навіть політологи зазначають про недоліки внесених змін до КК. Метою даної роботи є визначення основних проблем кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність.

На початку даного дослідження необхідно визначити зміст поняття «колабораціонізм». Його можна трактувати у широкому сенсі як співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни, громадянином якої є колаборант (особа що здійснює таку діяльність). У вузькому сенсі - це співпраця з окупантом на окупованій території [2].

Які ж діяння згідно зі ст. 111-1 КК вважаються колабораційною діяльністю? Ними є: публічне заперечення здійснення збройної агресії, установлення та утвердження тимчасової окупації; 1) публічні заклики до підтримання рішення, дії держави-агресора, збройних формувань, окупаційної адміністрації, до співпраці з ними, до невизнання поширення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями України, до проведення незаконних виборів, референдумів на тимчасово окупованій території; 2)